

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.5, oktober 2014

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Erklæring [om recension]”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
 - 1.1 Hovedtanke og hovedanke
- 2 Møller og Grundtvig
- 3 Grundtvigs syn på oldtidens nordiske digtning
 - 3.1 Vølvens Spådom som grundstamme
 - 3.2 Indbyrdes datering af norrøne digte
- 4 Endnu et værk på bedding – men ej i søen
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

I et meget forsinket kølvand på udgivelsen af *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer* i december 1808 kom der endelig i begyndelsen af 1811 en stor anmeldelse over de to første numre af *Dansk Litteratur-Tidende*. Anmeldelsen var både uden titel og anonym, men skrevet af Jens Møller, som også interesserede sig for nordisk mytologi og derfor i sin anmeldelse inddrog hele den del af Grundtvigs forfatterskab, der tog udgangspunkt i den norrøne digtning. Da Grundtvig følte sig stødt over Møllers generelle holdning til hans grundtanker om emnet og grundtanken i selve *Nordens Mytologi*, reagerede han med denne lille erklæring, hvis hovedformål var at påvise, at Møllers udsagn ikke var velbegrundede.

1.1 Hovedtanke og hovedanke

Grundtvig mente ikke overraskende, at Møllers overordnede tanke – at hele

Grundtvigs konstruktion svæver i den tomme luft – ikke havde noget på sig. Læser man Møllers anmeldelse, ser det dog ud, som om Grundtvig tillægger Møller langt større afstandtagen, end han faktisk udtrykker.

Derudover tilbageviste Grundtvig den senere datering af *Vølvens Spådom*, som Jens Møller ud fra sproglige kriterier havde gjort sig til talsmand for (1811, s. 26).

Ud over de påstande, som Grundtvig søgte at tilbagevise, var der dog især én tanke, som var Møller imod: “At de gamle Nordboer skulle have troet paa en Alfader mægtigere end Aserne, hvilket F. [forfatteren, dvs. Grundtvig] og flere før ham have antaget, er en blot Gisning, som neppe er sandsynlig” (Møller 1811, s. 28 f.).

2 Møller og Grundtvig

De to forfattere havde tidligere forholdt sig kritisk til hinandens værker. I september 1806 havde Grundtvig i “Lidet om Sangene i Edda” kritiseret Jens Møllers forsøg på at gendigte eddakvadet *Skírnismál*, der handler om Balders forelskelse i jættepigen Gerd.

Møllers samleanmeldelse omhandlede både “Lidet om Sangene i Edda” og de senere afhandlinger “Om Asalæren”, “Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgeespil: Signe”, “Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode” (alle 1807) samt endelig *Nordens Mytologi* (1808) (Møller 1811). Møller koncentrerede sig om det sidste (og største) værk. Trods Grundtvigs tidligere kritik imødekom Møller Grundtvig “uden nag” (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 272) og roste ham for hans entusiasme.

3 Grundtvigs syn på oldtidens nordiske digtning

3.1 *Vølvens Spådom* som grundstamme

Allerede i “Om Asalæren” fra 1807 havde Grundtvig forfægtet den tanke, at eddadigtet *Vølvens Spådom* fra *Den ældre Edda* på sin vis var ‘moder’ til resten af eddadigtene. For Grundtvig var dette digt det vigtigste, fordi det omhandlede det lange forløb fra urtid over Ragnarok til fremtid og havde mange hentydninger til de øvrige eddadigte. I hans optik blev *Vølvens Spådom* derfor overordnet alle de andre eddadigte, hvis fortællinger Grundtvig prøvede at arrangere i en indbyrdes tidsfølge, der var underordnet den, han så i *Vølvens Spådom*. Grundtvig mente, at dets tilblivelse kunne føres meget langt tilbage i tiden.

3.2 Indbyrdes datering af norrøne digte

De skjaldedigte, som man fx finder hos Snorre (i *Den yngre Edda* og *Heimskringla*) eller som kvad rundt om i de islandske sagaer, og som man for nogles vedkommende også kender forfattere til, stod for Grundtvig såvel indholdsmæssigt som stilistisk i modsætning til de tidlige digte fra *Den ældre Edda*.

Læs mere

Med 'stilistisk' forstås her både metrikken, der ikke er så forskellig i de to typer af digte, og opbygningen, hvor især skjaldedigtningen udgør en sand opvisning af udspekulerede kenninger (faste poetiske udtryk for velkendte størrelser, fx 'sværdets træ' for mand eller 'havets hest' for skib).

I et brev, som Grundtvig skrev til Selskabet for Norges Vel 24. juli 1812, lød det:

Stort poetisk Værd have, som bekendt, de fleste Vers i Snorro ikke, saasom de alle ere fra det Tidsrum under og efter Harald Haarfager da kunstig Versebygning og pralende Ord skulde erstatte Mangelen paa høie Tanker og ukunstlet Ynde, men gør det, naturligviis, som de fleste af vor Tids Surrogater, kun for Børn og Narre (utrykt koncept, her citeret efter Johansen 1968, s. 57).

Grundtvig vurderede her den nyere og ældre nordiske oldtidspoesi, og hans dom faldt ud til fordel for den ældre. Takket være bl.a. *Ynglingatal*, som Snorre bygger sin *Ynglingesaga* fra *Heimskringla* på, kender vi flere af skjaldene fra Harald Hårfagers tid (dvs. omkring år 900), fx Torbjørn Hornkløve og Tjodolf den Hvinverske. Derimod er alle digtene fra *Den ældre Edda* anonyme. Trods Grundtvigs udsagn i brevet er der dog kunstfærdig versbygning og kenninger i begge typer af digte, et forhold som også Møller delvis påpegede (1811, s. 27) .

4 Endnu et værk på bedding – men ej i søen

Den afhandling om visse eddadigtes høje alder, som Grundtvig forudskikkede i andet afsnit af sin "Erklæring", kom imidlertid aldrig. Såvel Helge Toldberg som Flemming Lundgreen-Nielsen har forgæves søgt efter spor af den i Grundtvig-arkivets, fasc. 252-265, men uden resultat. Lundgreen-Nielsen konkluderer derfor, at den ikke blev til noget (1980, s. 458).

5 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1806) "Lidet om Sangene i Edda" i *Ny Minerva*, september 1806, s. 270-299.
- Grundtvig, N.F.S. (1807a) "Om Asalæren" i *Ny Minerva*, maj 1807, s. 156-188.
- Grundtvig, N.F.S. (1807b) "Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil: Signe" i *Ny Minerva*, september 1807, s. 249-263.
- Grundtvig, N.F.S. (1807c) "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode" i *Ny Minerva*, december 1807, s. 301-320.
- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Johansen, Steen (1968) "Hvorledes kom Grundtvig til at oversætte Saxo og Snorre?" i *Grundtvig-Studier* 1968, s. 53-64.

- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, 1-2. København.
- Møller, Jens (1806) "Skirners Reise eller Kiærligheds-Gudernes Straf" i *Ny Minerva*, maj 1806, s. 212-231.
- Møller, Jens (1811) ["Anmeldelse af 'Lidet om Sangene i Edda' m.fl. "] i *Dansk Litteratur-Tidende*, januar, nr. 1, s. 1-14 og nr. 2, s. 25-32.